

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	7
1.1 Особливості розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку	7
1.2 Логопедична ритміка як важливий засіб розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку	18
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	25
2.1 Дослідження рівня розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку	25
2.2 Експериментальна робота з розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами логопедичної ритміки	33
2.3 Результати контрольного етапу експерименту	42
ВИСНОВОК	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	57

РЕФЕРАТ

магістерської роботи на тему:

«Розвиток зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами логопедичної ритміки»

Студентки магістратури: Воробйової Лілії Романівни

Науковий керівник: к.пед.н., ст.викладач кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи Солонська Альона Артурівна.

Актуальність. Система дошкільної освіти в Україні, суть якої розкривають закон «Про дошкільну освіту», Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті Базовий компонент дошкільної освіти, зазнала на даному етапі докорінних змін. Сучасний дитячий садок як невід'ємна частина суспільства покликаний не просто дати дошкільникові обсяг знань, умінь і навичок, а й зробити його творчою, самодостатньою, активною, освіченою особистістю, формування і розвиток якої є нині головним завданням освіти, і перш за все, дошкільної. Серед всього комплексу перерахованих завдань головним залишається розвиток мовлення.

Мовленнєве спілкування є одним із перших видів діяльності, яким дитина оволодіває в онтогенезі; воно є універсальною умовою розвитку особистості в період дошкільного дитинства. В свою чергу розвиток зв'язного мовлення займає центральне місце в загальній системі роботи з формування мови в дитячому садку. Володіння навичками зв'язного мовлення дозволяє дитині вступати у вільне спілкування з однолітками і дорослими, дає можливість отримати необхідну їй інформацію, а також передати накопичені знання та враження про навколишній світ.

Проблема розвитку зв'язного мовлення була і залишається в центрі уваги психологів (Л. Виготський, Б. Ельконін, С. Рубінштейн, А. Леонт'єв, Г. Леушина, Н. Жинкін та ін.); вчених у галузі педагогіки та лінгводидактики (Ф. Сохін, Є. Тихеева, Є. Флерина, К. Ушинський, А. Бородич, Н. Виноградова, Л. Ворошніна, В. Гербова, Е. Короткова, Н. Орланова, Е. Смирнова, Н. Смольнікова, О. Ушакова та ін.). В цих

дослідженнях закладені теоретичні засади роботи з методики розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку. Вченими визначені види дитячого розповідання, послідовні етапи оволодіння різними типами монологів; розроблено методи, прийоми та умови, які сприяють ефективному розвитку зв'язного мовлення в навчально-мовленнєвій діяльності. Цей науковий доробок доповнився та збагатився сучасними дослідженнями (А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Ворошніна, А. Зрожевська, О. Смірнова, О. Білан та ін.).

Логоритміка, заснована на синтезі слів, руху і музики, відіграє велику позитивну роль у розвитку зв'язного мовлення. Логоритміка – це поєднання мовно-рухових і музично-мовних ігор і вправ, заснованих на єдиній концепції музично-рухової системи, що виконуються з метою логопедичної корекції та рухової стимуляції. Особливу увагу слід звернути на важливість музики у використанні логоритміки. Музика не тільки супроводжує рух і мову, але є принципом їх організації. Музика може задавати певний ритм перед початком заняття, налаштовувати на глибокий відпочинок на останньому етапі заняття. Рух допомагає зрозуміти і запам'ятати слово. Слово і музика організують і регулюють рухову сферу дітей, що активізує їх пізнавальну діяльність. Музика викликає у дітей позитивні емоції, приводить в тонус кору головного мозку і центральну нервову систему, підсилює увагу, покращує дихання, кровообіг, покращує обмін речовин. Ритм відіграє значну роль у слові, русі, музиці.

Науковці які займалися вивченням логоритміки з дітьми з порушеннями мовлення: Ю. Рібцун, Є. Соботович, В. Тищенко, Л. Трофименко, Г. Волкова, Т. Візель, В. Воробйова, Ж. Глозман, Д. Ельконін, Р. Лалаєва, В. Орфінська, В. Грінер, Е. Жак-Далькроз, Л. Комісарова, В. Кондратенко, О. Медведєва, Є. Оганесян, Є. Рау, С. Руднева, Ю. Флоренська, В. Беляєв, І. Дементьєва, Г. Кумаріна, М. Мухін, Н. Щуркова, А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Гурович, Р. Жуковська, Н. Карпинська,

О. Кононко, К. Крутій, С. Лещенко, Т. Піроженко, О. Савченко, Є. Флорина, О. Шахнарович та ін.

Все вищезазначене свідчить про те, що вплив логоритміки багатогранний, питання розвитку зв'язного мовлення у старших дошкільників засобами логоритміки цікаве багатьом дослідникам і вона може виступати як ефективна, нетрадиційна форма корекції та профілактики мовленнєвих порушень у дітей. Саме тому темою нашого дослідження є «Розвиток зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами логопедичної ритміки».

Об'єкт – розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку.

Предмет – логопедична ритміка як засіб розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку.

Мета: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити вплив логопедичної ритміки на розвиток зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних **завдань** дослідження:

1. Вивчити і проаналізувати теоретичні основи проблеми розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку.
2. Виявити можливості використання логопедичної ритміки для розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку.
3. Виокремити критерії, показники та рівні розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку.
4. Розробити комплекс занять з логопедичної ритміки для розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку.

Загальний зміст

У вступі розкривається актуальність дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету дослідження, сформульовано основні завдання, визначено сутність основних понять дослідження.

У першому розділі – **«Теоретичні основи розвитку зв'язного**

мовлення дітей дошкільного віку» проаналізовано наукову літературу з проблеми дослідження та з'ясовано стан опрацювання проблеми розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку; уточнено сутність понять «зв'язне мовлення», «діалогічне мовлення», «монологічне мовлення»; визначено особливості використання логопедичної ритміки для розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку.

У другому розділі – **«Дослідно-експериментальна робота з розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку»**, визначено критерії, показники та рівні розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку; розроблено комплекс логопедичної ритміки для розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку.

База дослідження. Дослідження проводилося у ЗДО №2 «Казка» м. Мелітополя.

За результатами дослідження сформульовані висновки:

1. Проаналізовано теоретичні основи проблеми розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку.

Розвиток зв'язного мовлення старших дошкільників відіграє провідну роль у процесі розвитку дитини, має великий вплив на розвиток розумового виховання, готує дитину до навчання у школі, а також виконує значущу соціальну функцію.

Питанням розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників займалися багато учених у галузі психології, лінгвістики, та педагогіки, всі ці дослідження, присвячені формуванню мовленнєвої діяльності.

Зв'язне мовлення виконує низку важливих функцій, основною серед яких є комунікативна, або функція спілкування, що реалізується в двох основних формах – діалозі та монологі.

У цілому ж у старшому дошкільному віці яскраво виражається процес диференціації та інтеграції мовлення у системі пізнавальних функцій. Мовлення стає окремим і регульовальним інтелектуальним процесом, свідченням чого є формування самооцінки мовної діяльності, прямо не

пов'язаної з практичними діями. Дитина цього віку включається у бесіду на позаситуативні теми (наприклад, широкого пізнавального змісту; щодо моральних якостей, оцінки вчинків героїв казок чи оповідань), самостійно складає оповідання, казки, віршики. Такий рівень мовлення вимагає спеціальної роботи дорослого з розвитку зв'язного мовлення.

2. Виявлено можливості використання логопедичної ритміки для розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку.

Логоритміка – це симбіоз слова, музики та руху, що має на меті подолання мовних дефектів дошкільника шляхом поєднання мови дитини з рухом і музичним ритмом; розвиває основні рухи дошкільника та музично-ритмічне чуття.

Корекційні завдання на логоритмічних заняттях з дітьми розв'язуються в тісному зв'язку з корекцією поведінки та мовною патологією. На думку Г. Волкової, корекційні логоритмічні заняття мають, з одного боку це коригувати порушені функції, а з іншого – розвивати функціональні системи дитини (дихання, голосова функція, артикуляція).

Зміст логоритмічного заняття має бути орієнтований на розвиток емоційної чутливості до музики, інтерес до якої, активізує певні дії пов'язані з музикою. Важливе місце займає розвиток сприйняття звуків різної висоти, тембру та дикції. Повторення рухових вправ у супроводі музичного твору виконується протягом усього логопедичного заняття (з використанням різного музичного репертуару). Розвивати зв'язне мовлення засобами логоритміки можливо при успішній роботі з даними компонентами: взаємозв'язок ритму з мовою, розвиток музично-ритмічного чуття.

3. Виокремили критерії, показники та рівні розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку.

В експериментальній частині нашої діагностики ми використали серію завдань з метою дослідження зв'язного мовлення з «Тестової методики діагностики мовлення Т. Фотекової». Оцінювання виконаних завдань здійснюється бально-рівневою системою. Процес дослідження рівня

зв'язного мовлення містив у собі наступні завдання: скласти розповідь за серією сюжетних картин; перекласти прослуханий текст.

Спираючись на проаналізовані нами дані, ми виокремили такі критерії розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку: діалогічний та монологічний. В кожному критерії ми виокремили показники: діалогічний (вміння будувати діалог, використання виразних засобів у діалозі); монологічний (типи речень та їхня кількість, наявність образних виразів у мовленні).

Після здійснення аналізу отриманих результатів ми змогли чітко спостерігати та відповідно виділити три рівні якості виконаних завдань, що характеризують загальний рівень розвитку зв'язного мовлення дошкільнят старших груп, зокрема, – високий, середній та низький рівні.

Наше дослідження містило два етапи. На першому етапі ми здійснили діагностику рівня зв'язного мовлення в експериментальній групі. Аналіз отриманих даних дослідження показав, що складанням розповіді за сюжетними картинками на високому рівні оволоділо 10 дітей, на середньому рівні знаходяться 5 дітей, низький рівень вміння складати розповідь за картинками характерний трьом дітям.

При дослідженні рівня вміння дітей переказу ми визначили наступні показники: високим рівнем переказу не володіє жодна дитина у групі, середній рівень виявлено у 10 дітей, на низькому рівні володіє 8 дітей.

Наступний другий етап нашого дослідження характеризувався діагностикою зв'язного мовлення дітей у контрольній групі. Аналіз отриманих даних дав нам зрозуміти, що при складанні розповіді за сюжетними картинками високим та середнім рівнем розвитку зв'язного мовлення володіє 9 дітей. Натомість дітей із низьким рівнем розвитку немає.

При дослідженні рівня вміння дітей переказу ми визначили наступні показники: високим рівнем переказу володіє 11 дітей, середній рівень виявлено у 7 дітей. Дітей з низьким рівнем розвитку немає.

4. Розробили комплекс логопедичної ритміки для розвитку зв'язного

мовлення дітей старшого дошкільного віку.

Одна з необхідних умов для отримання хороших результатів – взаємодія всіх педагогів та батьків. Пісенний та танцювальний репертуар вивчається на музичних заняттях. Чистомовки, пальчикові ігри, динамічні паузи вихователь, дефектолог та психолог можуть використовувати на своїх заняттях. Ці ж вправи та ігри можна рекомендувати батькам для закріплення вдома.

Регулярні заняття логоритмікою сприяють нормалізації мови дитини, формують позитивний емоційний настрій, вчать спілкуванню з однолітками та багато іншого.

При розробці будь-якої логоритмічної діяльності треба враховувати головний принцип досягнення ефективності в роботі – індивідуальний підхід до кожної дитини, який враховує її вікові, психофізіологічні та мовні можливості. А також для успішнішого проведення логоритміки потрібно створити психолого-педагогічні умови: створення сприятливої психологічної атмосфери, постійне привертання уваги дітей та пробудження у них інтересу до виконання вправ. Важливо правильно організувати спілкування із дітьми. Доброзичливе, уважне ставлення до кожної дитини – це запорука успішної роботи.

Отримані в процесі дослідження результати можуть бути використані у педагогічній діяльності закладів дошкільної освіти, у післядипломній підготовці та перепідготовці педагогічних кадрів.

Рік виконання магістерської роботи – 2021-2022 н.р.

Місце виконання – кафедра дошкільної освіти і соціальної роботи Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Кваліфікаційна (магістерська) робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 61 сторінка (з них 51 – основна частина). Список використаних джерел містить 47 найменувань. Робота містить 4 таблиці, рисунки, додатки.

SUMMARY

Vorobiova Liliia. Master's thesis: "**Development of coherent speech of older preschool children by means of logopedic rhythms**" was performed at the Department of Preschool Education and Social Work of the Educational and Scientific Institute of Socio-Pedagogical and Artistic Education of Melitopol Bohdan Khmelnytsky State Pedagogical University.

Scientific adviser: candidate of pedagogical sciences, senior lecturer of the department of preschool education and social work Solonska Alona.

The paper analyzed the scientific literature on the research problem and clarified the state of development of the problem of the development of coherent speech in children of older preschool age; the essence of the concepts "coherent speech", "dialogic speech", "monological speech" has been clarified; the peculiarities of the use of logopedic rhythms for the development of coherent speech of older preschool children are determined.

The criteria, indicators and levels of development of coherent speech of older preschool children have been determined; developed a complex of logopedic rhythms for the development of coherent speech of older preschool children.

Key words: *development, coherent speech, children of preschool age, logopedic rhythms.*